

POSTANOWIENIE

25 października 2023 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Marcin Łochowski

na posiedzeniu niejawnym 25 października 2023 r. w Warszawie

w sprawie z powództwa S. M. i A. M.

przeciwko S. G. i G. G.

o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym

oraz w sprawie z powództwa S. M. i A.M.

przeciwko J.G. i A. G.

o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym,

na skutek skargi kasacyjnej S. M. i A. M.

od wyroku Sądu Okręgowego w Siedlcach

z 7 marca 2023 r., V Ca 116/22,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. zasądza od S. M. na rzecz S. G., G. G., J. G. i A. G. po 168,75 złotych zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego;**
- 3. zasądza od A. M. na rzecz S. G., G. G., J. G. i A. G. po 168,75 złotych zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

UZASADNIENIE

Powodowie A. M. i S. M. wnieśli skargę kasacyjną od wyroku Sądu Okręgowego w Siedlcach z 7 marca 2023 r., zaskarżając ten wyrok w całości, wnosząc o jego uchylenie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

W uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący wskazali, że w sprawie występują istotne zagadnienia prawne:

1) Czy rozpoznając sprawę cywilną w składzie jednoosobowym wynikającym z art. 15zzs¹ ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (dalej: „ustawa COVID-19”) jest „sądem ustanowionym ustawą” w rozumieniu art. 6 ust. 1 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka?

2) Czy rozpoznanie przez sąd drugiej instancji apelacji od wyroku sądu pierwszej instancji w składzie jednego sędziego ukształtowanym na podstawie art. 15zzs¹ ust. 1 pkt 4 zd. 1 ustawy COVID-19, stanowi przyczynę nieważności postępowania z powodu sprzeczności składu sądu z przepisami prawa w świetle art. 379 pkt 4 k.p.c., co może ograniczać prawo do sprawiedliwego rozpatrzenia sprawy (art. 45 ust. 1 Konstytucji), a nie jest konieczne dla ochrony zdrowia publicznego (art. 2 i art. 31 ust. 3 Konstytucji)?

3) Jak należy kształtować skład sądu rozpoznającego apelację od wyroku sądu pierwszej instancji, tj. w sposób wskazany w art. 367 § 3 k.p.c. czy też w sposób wskazany w 15zzs¹ ust. 1 pkt 4 zd. 2 ustawy COVID-19?

Ponadto zdaniem skarżących w sprawie zachodzi także nieważność postępowania, która odnosi się w zarówno do sposobu ukształtowania sądu, który rozpoznał sprawę w drugiej instancji (art. 379 pkt 4 k.p.c.), jak też dotyczy sposobu procedowania przez sąd drugiej instancji w związku z rozpoznaniem apelacji – brak obowiązkowego pouczenia, o którym mowa w art. 373¹ k.p.c. oraz zaniechanie zawiadomienia strony powodowej o skierowaniu sprawy na posiedzenie niejawne (art. 379 pkt 5 k.p.c.).

Skarżący wskazali również, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, co jest następstwem popełnienia przez Sąd Okręgowy opisanych w skardze kwalifikowanych uchybień procesowych prowadzących do nieważności postępowania.

W odpowiedzi na skargę pozwani wnosili o odmowę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, względnie o jej oddalenie oraz zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Odnosząc się w pierwszej kolejności do przesłanki kasacyjnej opartej na zarzucie nieważności postępowania, Sąd Najwyższy zauważa, że twierdzenia skarżących są na tej płaszczyźnie całkowicie chybione. Zdaniem skarżących, w sprawie zachodzi nieważność postępowania w rozumieniu art. 379 pkt 4 k.p.c. (skład sądu orzekającego sprzeczny z przepisami prawa) z uwagi na rozpoznanie sprawy w składzie jednego sędziego. Jak jednak wynika z art. 15zzs¹ ust. 1 pkt 4 ustawy COVID-19 w okresie obowiązywania stanu zagrożenia epidemicznego albo stanu epidemii ogłoszonego z powodu COVID-19 oraz w ciągu roku od odwołania ostatniego z nich, w sprawach rozpoznawanych według przepisów Kodeksu postępowania cywilnego w pierwszej i drugiej instancji sąd rozpoznaje sprawy w składzie jednego sędziego; prezes sądu może zarządzić rozpoznanie sprawy w składzie trzech sędziów, jeżeli uzna to za wskazane ze względu na szczególną zawłość lub precedensowy charakter sprawy.

Rozpoznanie sprawy przez Sąd Okręgowy w składzie jednego sędziego było zatem zgodne z obowiązującymi przepisami prawa. Orzekanie przez sąd drugiej instancji w składzie trzech sędziów było bowiem fakultatywne. Wykładnia przepisów, do których odwołują się skarżący we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, przyjęta w mającej moc zasady prawnej uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 26 kwietnia 2023 r., III PZP 6/22, obowiązuje od dnia podjęcia tej uchwały i dotyczy tylko orzeczeń wydanych po tej dacie. Wskazana uchwała nie mogła mieć wobec tego wpływu na rozstrzygnięcie, skoro zaskarżony wyrok zapadł przed jej podjęciem.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego utrwalony jest pogląd, że przy analizie, czy doszło do pozbawienia strony możliwości obrony swych praw w sposób prowadzący do nieważności postępowania w rozumieniu art. 379 pkt 5 k.p.c. należy najpierw rozważyć, (1) czy nastąpiło naruszenie przepisów procesowych, następnie zbadać, (2) czy uchybienie to wpłynęło na możliwość strony działania w postępowaniu (a więc czy istniał związek przyczynowy między naruszeniem przepisu prawa a pozbawieniem możliwości działania), wreszcie ocenić, (3) czy skutków tego uchybienia nie można było usunąć przed wydaniem orzeczenia w

danej instancji. Dopiero w razie kumulatywnego spełnienia tych trzech przesłanek można uznać, że strona została pozbawiona możliwości obrony (zob. wyrok SN z 23 listopada 2022 r., II CSKP 970/22, i tam powołane orzecznictwo).

Powodowie wiążą nieważność postępowania z naruszeniem art. 373¹ k.p.c. (niepouczeniem o możliwości złożenia wniosku o wyznaczenie rozprawy, o jakim mowa w art. 374 k.p.c.) oraz art. 15zszs¹ ust. 1 pkt 3 ustawy COVID-19 (niezawiadomieniem strony o skierowaniu sprawy na posiedzenie niejawne, co uniemożliwiło złożenie sprzeciwu).

Po pierwsze, art. 15zszs¹ ust. 1 pkt 3 ustawy COVID-19 nie miał w niniejszej sprawie zastosowania, ponieważ Sąd drugiej instancji mógł rozpoznać sprawę na posiedzeniu niejawnym na podstawie art. 374 k.p.c. w brzmieniu obowiązującym od 17 listopada 2019 r. Stąd też sprzeciw, o którym mowa w art. 15zszs¹ ust. 1 pkt 3 ustawy COVID-19 nie mógł mieć znaczenia dla rozpoznania sprawy na posiedzeniu niejawnym.

Po drugie, zgodnie z art. 373¹ k.p.c. po przedstawieniu akt sądowi drugiej instancji, jeżeli apelacja nie jest dotknięta brakami formalnymi, przewodniczący zarządza doręczenie odpisów apelacji pozostałym stronom, pouczając je o treści art. 374 k.p.c. Pouczenie to ma umożliwić stronom złożenie wniosku o przeprowadzenie rozprawy (art. 374 k.p.c.), który – w świetle przepisów Kodeksu postępowania cywilnego – co do zasady wyklucza rozpoznanie sprawy w postępowaniu apelacyjnym na posiedzeniu niejawnym (zob. wyrok SN z 10 stycznia 2023 r., II CSKP 816/22). Na etapie doręczenia odpisu apelacji sąd może nie mieć wiedzy, czy strona, której dokonywane jest doręczenie, korzysta z pomocy profesjonalnego pełnomocnika, czy też nie. Stąd też w art. 373¹ k.p.c. został przewidziany obowiązek pouczenia strony niewnoszącej apelacji o uprawnieniu do złożenia takiego wniosku.

Pouczenie to jednak traci na znaczeniu, jeżeli strona – jak w okolicznościach niniejszej sprawy – jest reprezentowana przez radcę prawnego. Nie budzi przecież wątpliwości, że art. 374 k.p.c. jest pełnomocnikowi skarżących znany. W konsekwencji, niepouczenie o tym przepisie nie mogło wywołać dla nich

negatywnych skutków (zob. wyrok SN z 8 września 2023 r., II CSKP 1909/22). Co więcej, skarżący nie złożyli wniosku o wyznaczenie rozprawy apelacyjnej, mimo że odpis apelacji został doręczony pełnomocnikowi powodów 28 marca 2022 r. (k. 690). Powodowie wnieśli jedynie odpowiedź na apelację, a następnie pismem z 13 lipca 2022 r. wniosek dowodowy (k. 693).

Zatem już *prima facie* dostrzegalna jest bezzasadność zarzutów naruszenia wskazanych przez skarżących przepisów postępowania. Sąd Okręgowy, rozpoznając sprawę na posiedzeniu niejawnym, nie naruszył przepisów postępowania, a powodowie nie wskazali, w jaki sposób rozpoznanie sprawy na posiedzeniu niejawnym ograniczyło ich możliwość działania w postępowaniu. Skoro tak, to już tylko z tego względu nie sposób przyjąć, że doszło do nieważności postępowania.

Ponadto skarżący w skardze kasacyjnej, poza kwestionowaniem tego, że nie mieli możliwości złożenia sprzeciwu od zawiadomienia o rozpoznaniu sprawy na posiedzeniu niejawnym oraz złożenia aktualnego stanowiska w sprawie (ze względu na rozpoznanie sprawy na posiedzeniu niejawnym), nie wskazali na żadną konkretną okoliczność, którą chcieliby podnieść przed Sądem drugiej instancji w uzupełnieniu zebranego materiału. Nie sprecyzowali żadnych twierdzeń, wniosków lub zarzutów, które zamierzali sformułować na rozprawie apelacyjnej, a które mogłyby wpłynąć na wynik sprawy.

Istotnym zagadnieniem prawnym w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. jest natomiast zagadnienie nowe, nierozwiązane dotychczas w orzecznictwie, którego wyjaśnienie może przyczynić się do rozwoju prawa. Zagadnienie prawne powinno, przede wszystkim, być sformułowane w oparciu o okoliczności mieszczące się w stanie faktycznym sprawy wynikającym z dokonanych przez sąd ustaleń (postanowienie SN z 7 czerwca 2001 r., III CZP 33/01), a jednocześnie być przedstawione w sposób ogólny i abstrakcyjny tak, aby umożliwić Sądowi Najwyższemu udzielenie uniwersalnej odpowiedzi, niesprowadzającej się do samej subsumpcji i rozstrzygnięcia konkretnego sporu (zob. postanowienia SN: z 15 października 2002 r., III CZP 66/02; z 22 października 2002 r., III CZP 64/02; z 5 grudnia 2008 r., III CZP 119/08). Sąd Najwyższy przypomina, że konstrukcja

takiego zagadnienia powinna odpowiadać wymogom zagadnienia prawnego, o którym mowa w art. 390 § 1 k.p.c. (postanowienie SN z 9 maja 2006 r., V CSK 75/06). W konsekwencji dopuszczalne jest przedstawianie zagadnień (pytań) prawnych wyłącznie „do rozstrzygnięcia”, a nie „do uzupełnienia”. Pytanie takie, zaczyna się zawsze od partykuły pytajnej „czy”. Oznacza to, że rozstrzygnięcie zagadnienia prawnego, dokonuje się przez wybór towarzyszącej mu odpowiedzi (postanowienie SN z 13 kwietnia 2000 r., III CZP 2/00). Przedstawione przez skarżących trzecie zagadnienie prawne tych wymagań nie spełnia.

Pozostałe zagadnienia prawne zmierzają natomiast do podważenia stanowiącej zasadę prawną uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 26 kwietnia 2023 r., III PZP 6/22. Nie bez przyczyny Sąd Najwyższy ograniczył pod względem czasowym skutki tej uchwały, wskazując, że nie ma ona zastosowania do orzeczeń wydanych do 26 kwietnia 2023 r. włącznie. W uzasadnieniu uchwały wyjaśniono, że uznanie wszystkich orzeczeń wydanych do 26 kwietnia 2023 r. w składzie, o którym mowa w art. 15zsz¹ ust. 1 pkt 4 COVID-19, za dotknięte nieważnością z uwagi na naruszenie prawa strony do sądu wskutek wydania orzeczenia przez sąd orzekający w składzie jednoosobowym byłoby niepożądane ze społecznego punktu widzenia. Zmuszałoby wielu obywateli do ponoszenia kosztów i trudów ponownego rozpoznawania spraw lub powtarzania postępowań już zakończonych niezależnie od tego, czy z perspektywy prawa materialnego rozstrzygnięcie było rzeczywiście wadliwe (pkt 57 uzasadnienia). Możliwość wzruszania orzeczeń tylko z powodu dotychczasowego respektowania regulacji art. 15zsz¹ ust. 1 pkt 4 ustawy COVID-19 nadszarpnęłaby również wizerunek sądów. Z tych względów, ochrona dobra i interesów obywateli, jako najwyższa wartość konstytucyjna (art. 1 Konstytucji), a także powaga władzy sądowniczej i jej znaczenie w działalności państwa, przemawiał za zniesieniem wsteczne skutki wykładni, która legła u podłoża uchwały (pkt 58 uzasadnienia).

Pomijając ocenę trafności przytoczonej argumentacji, Sąd Najwyższy nie dostrzega w skardze kasacyjnej przekonującej argumentacji pozwalającej na odstępianie od tego kierunku interpretacyjnego i rozciągnięcia skutków ww.

uchwały – wbrew wyraźnej intencji składu orzekającego – również na orzeczenia wydane przed 26 kwietnia 2023 r.

Skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, jeżeli zaskarżone nią orzeczenie zapadło wskutek oczywistego naruszenia prawa, zaś oczywiste naruszenie prawa powinno być rozumiane jako widoczna, bez potrzeby dokonywania pogłębionej analizy jurydycznej, sprzeczność wykładni lub stosowania prawa z jego brzmieniem albo powszechnie przyjętymi regułami interpretacji (zob. postanowienia SN: z 26 lutego 2001 r., I PKN 15/01, i z 17 października 2001 r., I PKN 157/01). Skarżący powinien wykazać kwalifikowaną postać naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego, widoczną *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (postanowienie SN z 11 grudnia 2009 r., II PK 223/09). Ma to być przy tym zasadność łatwo dostrzegalna już nawet przy pobieżnej lekturze skargi (postanowienie SN z 7 maja 2010 r., V CSK 459/09).

Skarżący nie wykazali, że skarga jest oczywiście uzasadniona. Według skarżących oczywista zasadność skargi jest następstwem popełnienia kwalifikowanych uchybień procesowych prowadzących do nieważności postępowania.

Po pierwsze, skarżący w kontekście oczywistej zasadności wskazują jedynie na naruszenie przepisów postępowania. Jednak zgodnie z art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c. skargę kasacyjną można oprzeć na naruszeniu przepisów postępowania, jeżeli uchybienie to mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy, który ocenia się przez odniesienie konkretnego rozstrzygnięcia do podstawy materialnoprawnej orzeczenia co do istoty sprawy (zob. m.in. postanowienia SN: z 16 kwietnia 2019 r., I PK 115/18; z 21 grudnia 2021 r., IV CSK 615/21; z 31 sierpnia 2022 r., I CSK 3676/22). Oczywista zasadność skargi determinuje więc konieczność uchylenia zaskarżonego orzeczenia, wynikającą z naruszenia przepisów prawa materialnego. Zatem oparcie argumentacji wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania tylko na naruszeniu przepisów postępowania – w wypadku zaskarżenia orzeczenia co do istoty sprawy – jest niewystarczające, nie pozwala bowiem na stwierdzenie, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Po drugie, przesłanki nieważności postępowania (art. 398⁹ § 1 pkt 3 k.p.c.) i oczywistej zasadności skargi (art. 398 § 1 pkt 4 k.p.c.) są odrębnymi przyczynami kasacyjnymi. Nie jest więc możliwe uznanie, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona ze względu na nieważność postępowania.

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 1 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, a stosownie do art. 98 § 1 i 3 oraz § 10 ust. 4 pkt 2 w zw. z § 5 pkt 8 w zw. z § 2 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie obciążył powodów kosztami postępowania kasacyjnego.

D.Z.

[a]

